

**MEHNAT BOZORINI RAQAMLASHTIRISH VA AVTOMATLASHTIRISH:
ZAMONAVIY MEHNAT MUNOSABATLARINING YANGILANISHI***Uzoqov S.D.**Kambag'allik va mehnat bozori
tadqiqotlari instituti tayanch doktoranti*

Annotatsiya. Mehnat bozori bugungi kunda jadal o'zgarishlar va global innovatsiyalar ta'sirida rivojlanmoqda. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirish tizimlarining joriy etilishi ishchilarning ish faoliyatiga, ularning samaradorligiga va mehnat bozorida talablarni shakllantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamlashtirish va avtomatlashtirish ish o'rinlarini yaratish, mehnatni tashkil etish va ish haqi tizimlarini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada mehnat bozorini raqamlashtirish va avtomatlashtirish yo'nalishlari haqida so'z yuritamiz.

Абстракт. Рынок труда сегодня развивается под влиянием стремительных изменений и глобальных инноваций. В частности, внедрение цифровых технологий и систем автоматизации оказывает существенное влияние на трудовую деятельность работников, ее эффективность и формирование спроса на рынке труда. Цифровизация и автоматизация играют важную роль в создании рабочих мест, совершенствовании организации труда и систем оплаты труда. В этой статье мы поговорим о цифровизации и автоматизации рынка труда.

Abstract. The labor market today is developing under the influence of rapid changes and global innovations. In particular, the introduction of digital technologies and automation systems has a significant impact on the work activity of employees, its efficiency and the formation of demand in the labor market. Digitalization and automation play an important role in creating jobs, improving the organization of work and remuneration systems. In this article, we will talk about the digitalization and automation of the labor market.

Axborot texnologiyalarini ish joylarida keng qo'llash orqali ishchilarning samaradorligini oshirish, ish jarayonlarini avtomatlashtirish va ish sharoitlarini yaxshilashga yordam beradigan jarayon. Mehnat bozorini raqamlashtirish quyidagi sohalarda o'zgarishlarga olib kelmoqda:

Ish o'rinlarini yaratish va raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish-raqamli texnologiyalar, masalan, sun'iy intellekt, bulutli hisoblash, katta ma'lumot (big data) va IoT (Internet of Things) texnologiyalarining rivojlanishi yangi ish o'rinlarini yaratadi. Bu o'rinlar asosan texnologiyalarga oid ko'nikmalarni talab qiladi, shuning uchun ishchilarni raqamli ko'nikmalar bilan ta'minlash zarur.

Ish izlash va rekruting jarayonlarini soddalashtirish-raqamli platformalar yordamida ish beruvchilar va ish izlovchilar o'rtasidagi aloqa samaradorligi oshadi. Onlayn rekruting tizimlari, masalan, LinkedIn, Indeed kabi platformalar orqali ishchilar tez va oson ish topa oladi, ish beruvchilar esa eng malakali nomzodlarni aniqlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Mehnat huquqlari va mehnat sharoitlarini nazorat qilish-raqamli platformalar orqali ishchilar o'z huquqlarini bilib olishi va himoya qilishlari uchun imkoniyat yaratish mumkin. Bundan tashqari, mehnat sharoitlarini yaxshilash uchun texnologiyalar yordamida monitoring tizimlarini joriy etish mumkin.

Avtomatlashtirishning mehnat bozoridagi o'rni

Avtomatlashtirish mehnat bozorida ko'plab o'zgarishlarga olib kelmoqda. Avtomatlashtirishning asosiy maqsadi ish jarayonlarini optimallashtirish va inson resurslarini yanada samarali foydalanishdir. Bunda, ayniqsa, quyidagi yo'nalishlarga e'tibor qaratish lozim:

Ishlab chiqarish va ishlab chiqarish jarayonlarining avtomatlashtirilishi-ko'plab sanoat tarmoqlarida ishlab chiqarish jarayonlari robotlar va avtomatlashtirilgan tizimlar orqali bajariladi. Bu jarayonlarning avtomatlashtirilishi ishchilarning yuklamalarini kamaytiradi va ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, bu yangi texnik va texnologik ko'nikmalarni talab qiladi, chunki ishchilar yangi texnologiyalarni boshqarish uchun malakali bo'lishi kerak.

Xizmat ko'rsatish sohasidagi avtomatlashtirish-xizmat ko'rsatish sohasida ham avtomatlashtirish keng qo'llanilmoqda. Masalan, banklar va moliya sohasida avtomatlashtirilgan xizmatlar, masalan, onlayn bank xizmatlari, mobil ilovalar orqali ko'rsatilayotgan yordamlar orqali mijozlarga xizmat ko'rsatish jarayoni soddalashtiriladi. Bunda ishchilar, asosan, texnik xizmat ko'rsatish va yangi tizimlarni boshqarish bilan shug'ullanadi.

Transport va logistika sohasidagi avtomatlashtirish-avtomobil transporti, dronlar, va robotlar yordamida mahsulotlarni tashish va saqlash jarayonlari avtomatlashtirilmoqda. Bu esa transport va logistika sohasidagi ishchilarga yangicha ko'nikmalarni talab qiladi va ish o'rinlarining yangi formatlarini yaratadi.

Mehnat bozorini raqamlashtirish va avtomatlashtirishning ijobiy ta'siri

Raqamlashtirish va avtomatlashtirishning mehnat bozoriga ijobiy ta'siri quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

Ish joylari va iqtisodiy o'sish-yangi texnologiyalar va raqamli platformalar yordamida yangi ish o'rinlari yaratish va iqtisodiy o'sishni ta'minlash mumkin. Buning natijasida mamlakatlar iqtisodiyoti raqamli iqtisodiyotga yo'naltirilgan holda yanada rivojlanadi.

Samaradorlikni oshirish -avtomatlashtirish va raqamlashtirish ish jarayonlarini soddalashtiradi, bu esa ishchilarni ortiqcha yukdan ozod qiladi va ularning

samaradorligini oshiradi. Natijada, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalaridagi mahsuldorlik ortadi.

Innovatsion imkoniyatlar-mehnat bozorini raqamlashtirish orqali yangi innovatsiyalarni joriy etish va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari oshadi. Bu esa iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi.

Mehnat bozorini raqamlashtirish va avtomatlashtirishning salbiy ta'siri

Shuningdek, raqamlashtirish va avtomatlashtirishning ba'zi salbiy ta'sirlari ham mavjud:

Ish o'rinlarining yo'qolishi-avtomatlashtirish jarayonlari ba'zi kasblarning yo'qolishiga olib kelishi mumkin. Masalan, ishlab chiqarish jarayonlaridagi robotlar yoki raqamli tizimlar inson resurslariga ehtiyojni kamaytirishi mumkin, bu esa ayrim sohalarda ishsizlikka olib keladi.

Raqamli tafovutlar-raqamli texnologiyalarni qo'llashda mamlakatlar o'rtasidagi raqamli tafovutlar kengayishi mumkin. Ba'zi davlatlar raqamli iqtisodiyotga o'tishda rivojlanayotgan bo'lsa, boshqalar bu texnologiyalarga yetarlicha tayyor emas.

Xulosa

Mehnat bozorini raqamlashtirish va avtomatlashtirish jarayonlari global miqyosda iqtisodiyotning yangi bosqichga o'tishiga olib keladi. Bunda yangi ish o'rinlari, samaradorlik va innovatsiyalarni yaratish imkoniyatlari oshadi. Shu bilan birga, bu jarayonlarni boshqarish va ishchilarni yangi texnologiyalar bilan ta'minlash, raqamli tafovutlarni kamaytirish va ish joylarini saqlab qolish uchun tegishli strategiyalarni ishlab chiqish muhimdir. Shunday qilib, mehnat bozorini raqamlashtirish va avtomatlashtirish nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy rivojlanish uchun ham muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Erik Brynjolfsson (Erik Brynjolfsson) –“The Second Machine Age”, 2014
2. Daniel Susskind – “A World Without Work”, 2020.
3. Carl Benedikt Frey va Michael A. Osborne
Carl Benedikt Frey va Michael A. “The Future of Employment: How Susceptible Are Jobs to Computerization?”, 2013.
4. Nick Srnicek va Alex Williams “Inventing the Future: Postcapitalism and a World Without Work”.2015
6. Shoshana Zuboff – “The Age of Surveillance Capitalism”.2019
7. Susskind, D. (2020). A World Without Work: Technology, Automation, and the Battle for the Future of Humanity. Metropolitan Books.
8. Frey, C. B., & Osborne, M. A. (2013). The Future of Employment: How Susceptible Are Jobs to Computerization? Technological Forecasting and Social Change, 114, 254–280.
9. Pereira, V., & Pinto, D. (2021). Artificial Intelligence and Automation in the Workplace: A Strategic Approach for the Future of Work. Springer.